

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nabytí podílu od nevlastníka v aktuální judikatuře

Nejvyšší soud v režimu obchodního zákoníku (opakovaně) judikoval: „Skutečnost, že nabyvatel obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným uzavírá smlouvu o jeho převodu s osobou zapsanou v obchodním rejstříku jako společník a jedná tak v důvěře ve správnost zápisu v obchodním rejstříku, nemůže sama o sobě vést k nabytí obchodního podílu za situace, kdy osoba zapsaná jako společník v obchodním rejstříku jím ve skutečnosti není.“ Srov. kupř. rozsudek sp. zn. 29 Cdo 2287/2008, ze dne 23. 9. 2008.

Z odborné literatury (citované níže) plyne, že předmětný závěr Nejvyššího soudu by se již v rámci nové právní úpravy uplatnit neměl v důsledku výslovného zakotvení institutu nabytí vlastnického práva od neoprávněného (§ 1109 o. z a násl.).

PETROV, Jan. § 1109 [Privilegované skutkové podstaty]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 6: „Obchodní podíl je věc (§ 489), a § 1109 a 1111 se tak na něj uplatní, „potud, připouští-li to [jeho] povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného“ (§ 979). Máme za to, že povaha § 1109 a 1111 vskutku připouští, aby se uplatnily i na obchodní podíl, ovšem vcelku restriktivně; v podrobnostech body (ii)–(iv) tohoto odstavce níže (méně restriktivně Čech, Šuk 2016 s. 259). V každém případě se v poměrech *ObčZ* již neuplatní dřívější judikatura k § 446 *ObchZ*, která nabytí obchodního podílu od neoprávněného a priori vylučovala z důvodu, že před 1. 1. 2014 nebyl obchodní podíl věcí (NS 29 Cdo 2287/2008 = Rc 67/2009, 29 Cdo 2852/2009 a 26 Cdo 2267/2006). (ii) Obchodní rejstřík jako nositel dobré víry? Na rozdíl od Čech, Šuk 2016 s. 259 se nedomníváme, že by obchodní rejstřík byl vhodným nositelem dobré víry, tedy že by se § 1109 a 1111 mohly bez dalšího uplatnit ve prospěch toho, kdo nabyl podíl od osoby zapsané v OR. OR totiž není veřejným seznamem (§ 980 an.) a ohledně OR ani zákon nestanoví pravidla, která by proporcionálně (§ 1109 1) chránila dosavadního vlastníka obchodního podílu. Ten totiž zpravidla nemůže sám dosáhnout nápravy, je-li v OR zapsán jako vlastník někdo jiný (a to zpravidla ani návrhem podle § 11 odst. 3 *VeřRej*, ani podnětem podle § 80 *VeřRej*). Dosavadní vlastník zejména nemá možnost nechat zapsat do *VeřRej* poznámku rozepře či spornosti ve smyslu § 985 a 986; význam tohoto „systému ochrany dosavadního vlastníka“ vhodně zdůrazňuje rozsudek velkého senátu NS 31 Cdo 1168/2013 = Rc 16/2015. (iii) Zahraniční inspirace. Rakouské právo nabytí od neoprávněného vylučuje (spíše však z doktrinárních důvodů, blíže 1089 18 a Čech, Šuk 2016 s. 258). Naproti tomu německé právo je v § 16 odst. 3 *GmbHG* výslovně připouští; současně je však s ohledem na ochranu ústavně zaručeného vlastnického práva omezuje tak, aby se dosáhlo proporcionální ochrany dosavadního vlastníka (Henssler, Stroh a kol. 2014 *GmbHG* 16 50). Konkrétně se vyžaduje, aby převodce (domnělý vlastník obchodního podílu) byl jako společník zapsán ve veřejně přístupném seznamu společníků ve smyslu § 40 *GmbHG* (tento zápis materiálně odpovídá zápisu v českém OR) nejméně po tři roky a aby nesprávnost takového zápisu byla skutečnému vlastníkovi přičitatelná (přičitatelnost může spočívat též v tom, že skutečný vlastník spoluzapřičinil nesprávný zápis nebo neusiloval o jeho nápravu, Henssler, Stroh a kol. 2014 *GmbHG* 16 68, 69). (iv) Nezbytnost restriktivního přístupu. Z ústavněprávních hledisek (která lze zohlednit výkladem § 979) je patrně vhodné nabytí od neoprávněného připustit, ale patrně jen tehdy, pokud skutečný vlastník opomíjel po delší dobu snahu o nápravu nesprávného zápisu v OR (čl. 11 *LPS*, srov. též kritéria 984 2, z nichž lze patrně vycházet i zde). Skutečný vlastník však může

požívat snížené úrovně ochrany v situaci, kdy se nabyvatelova dobrá víra chrání podle § 2005 odst. 1 věta druhá: kdo převedl svůj obchodní podíl smlouvou, od níž bylo následně odstoupeno, dobrovolně vstoupil do daného nebezpečí a případně mohl zvolit vhodné zajišťovací instrumenty.“

DOBROVOLNÁ, Eva. § 1109 [Nabytí vlastnického práva od neoprávněného]. In: SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 411, marg. č. 21: „Soudní praxe k ObčZ 1964 neumožňovala nabytí od neoprávněného u obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným (například NS 29 Cdo 2287/2008) nebo u práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu (NS 29 Cdo 2852/2009). V zahraniční nauce je tato otázka posuzována odlišně – například v německé úpravě se výslovně tato možnost připouští – srov. § 16 Abs. 3 německého GmbHG, v rakouské judikatuře (OGH 4 Ob 588/71) a nauce (Schauer in Kalss-Schauer 2016 s. 741) se naopak zastává názor, že obchodní podíl od neoprávněného nabyt nelze. Současná česká literatura se přiklání spíše k závěru, že obchodní podíl od neoprávněného nabyt lze (srov. Zvára 2016 s. 193 a tam odkazovanou literaturu; dále Petrov in Beck2 s. 1181, který však požaduje restriktivní aplikaci ustanovení o nabytí od neoprávněného – jen pro případy, kdy skutečný vlastník opomíjel po delší dobu snahu o nápravu nesprávného zápisu v obchodním rejstříku). Ustanovení § 1109 a násl. se zřejmě nepoužijí na nabytí software či jiného autorského díla (Petrov in Beck2 s. 1181).“

ZVÁRA, Michael. Nabytí podílu od neoprávněného ve společnosti s ručením omezeným na základě smlouvy o převodu podílu. Obchodněprávní revue, 2017, č. 7-8, s. 193-198: „Mám za to, že od 1. 1. 2014 je možné za určitých okolností nabytí vlastnické právo k podílu od neoprávněného samotnou smlouvou o převodu podílu. Toto nabytí od neoprávněného na základě smlouvy o převodu podílu je podle mého mínění možné na základě § 1109 písm. b), d) a § 1111 ObčZ, a to za podmínek stanovených v těchto ustanoveních. V tom nová úprava představuje odklon od předchozí právní úpravy a judikatury, která nabytí podílu od neoprávněného jinak než vydržením vylučovala. Judikatura, podle níž nebylo možné nabytí podílu od neoprávněného, tak již není za účinnosti nové právní úpravy použitelná. Samotná materiální publicita obchodního rejstříku však podle mého názoru nemůže odůvodnit nabytí podílu od neoprávněného. V situaci, kdy se vůči nabyvateli neuplatní žádné ustanovení upravující nabytí vlastnického práva k podílu od neoprávněného, nestává se nabyvatel vlastníkem podílu pouze na základě své dobré víry ve správnost zápisu převodce v obchodním rejstříku. K nabytí vlastnického práva k podílu od neoprávněného je nezbytné výslovné zákonné ustanovení, nikoliv jen dobrá víra ve správnost zápisu v obchodním rejstříku.“

ČECH, Petr a Petr ŠUK. Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní). 1. vyd. Praha: Bova Polygon, 2016. s. 258 až 259: „Domníváme se, že s účinností do 1. ledna 2014 lze i nevtělený podíl zásadně nabytí od neoprávněného za podmínek § 1109 až 1113 OZ.... V reakci na argumenty proti dobrověrnému nabytí věci nehmotné však dovozujeme, že dobrou víru nabyvatele bude možné opírat především o zápis (neoprávněného) převodce do obchodního rejstříku, coby jistou formu „zhmotnění“ jeho držby, viditelnou i pro skutečného vlastníka, který tudíž má možnost se proti neoprávněnému zápisu bránit a tím zabránit i dobré víře třetích osob v něj. To vše s přihlédnutím k principu materiální publicity, na němž je obchodní rejstřík vystavěn.“

Výše uvedené závěry potvrzuje i recentní **usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 5 Cmo 24/2022, ze dne 20. 4. 2022:**

„Na obchodní podíl je třeba aplikovat ustanovení § 1109 a násl. o. z. týkajících se nabytí od neoprávněného (viz PETROV, Jan In PETROV a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1180 a násl. [Komentář k § 1109.]).

Odvolací soud má s ohledem na okolnosti případu za to, že v úvahu přichází aplikace obecné skutkové podstaty nabytí od neoprávněného podle § 1111 o. z.

Podle § 1111 o. z. platí, že získal-li někdo movitou věc za jiných okolností, než které stanoví § 1109 nebo 1110, stane se vlastníkem věci, pokud prokáže dobrou víru v oprávnění převodce převést vlastnické právo k věci. To neplatí, pokud vlastník prokáže, že věc pozbyl ztrátou nebo činem povahy úmyslného trestného činu. Z citovaného ustanovení plyne, že důkazní břemeno ohledně své dobré víry nese žalovaný. Jedná se o výjimku z pravidla, že dobrá víra se presumuje (§ 7 o. z.).

Soud přitom zkoumá, zda nabyvatel vynaložil všechny rozumně dostupné prostředky, aby ověřil oprávnění převodce s věcí nakládat. Nevyžaduje se však taková míra péče, kterou by nabyvatel byl hypoteticky mohl soustředit na danou transakci, která se ukázala problematická až následně (PETROV, Jan In PETROV a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1180 a násl. [Komentář k § 1111.]. Viz také tam citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 119/2015, sp. zn. 20 Cdo 1543/2015, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015, sp. zn. 22 Cdo 2974/2019).

Při hodnocení dobré víry se zohlední všechny okolnosti případu. Odvolací soud se přiklání k názoru J. Petrova (viz výše komentář k § 1109), podle kterého nabyvateli nepostačí odkázat na zápis v obchodním rejstříku, neboť obchodní rejstřík není veřejným seznamem a zákon nestanoví pravidla, která by chránila dosavadního vlastníka (formálně vzato bývalý společník nemůže podat návrh podle § 11 odst. 3 zákona o veřejných rejstřících a zákon nepřipouští zapsat do obchodního rejstříku poznámku rozepře či spornosti).

Soud přihlédně například k době, po jakou byl převodce k okamžiku převodu podílu zapsán do obchodního rejstříku jako společník, zda byla nesprávnost zápisu přičitatelná skutečnému vlastníkovi, zda vlastník v přiměřené době usiloval o nápravu (tamtéž), atd.“

JUDr. Vladimír Janošek,
advokát

trvale spolupracující s

Plzeňská 3350/18
150 00 Praha 5 - Smíchov

Tel.: +420 731 773 563
e-mail: janosek@arws.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatele do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)